

**Ekonomsko i socijalno
Vijeće**

Distribucija
OPĆA

E/C.12/BIH/CO/1
24 januar 2006

Original: engleski jezik

KOMITET O EKONOMSKIM, SOCIJALNIM
I KULTURNIM PRAVIMA

Tridest peto zasjedanje
7 – 25 novembar 2005. godine

**RAZMATRANJE IZVJEŠTAJA KOJE DRŽAVE ČLANICE DOSTAVLJAJU
PREMA ČLANOVIMA 16. I 17. PAKTA**

BOSNA I HERCEGOVINA

**Zaključne napomene Komiteta o ekonomskim,
socijalnim i kulturnim pravima**

1. Komitet o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima razmotrio je inicijalni izvještaj Bosne i Hercegovine o implementaciji Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (E/1990/5/Add.65) na svom 41, 42. i 43. zasjedanju, održanim 14. i 15. novembra 2005. godine (E/C.12/2005/SR.41-43) i usvojio, na svom 58. zasjedanju, održanom 25. novembra 2005. godine, sljedeće zaključne napomene.

A. Uvod

2. Komitet pozdravlja dostavljanje inicijalnog izvještaja Bosne i Hercegovine, koji je izrađen poštujući opće smjernice Komiteta, kao i odgovora u pismenom obliku na njegovu listu pitanja. Posebno pozdravlja iskreni način na koji oba dokumenta obrađuju probleme na koje država članica nailazi u implementiranju prava priznatih u Paktu, te sudjelovanje nevladinih organizacija u izradi izvještaja.

3. Komitet također pozdravlja otvoreni i konstruktivni dijalog sa delegacijom države članice.

B. Pozitivni aspekti

4. Komitet sa razumijevanjem prima k znanju usvajanje od strane države članice Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina iz 2003. godine, koji priznaje svih 17 nacionalnih manjina koje postoje u Bosni i Hercegovini, te Zakona o ravnopravnosti spolova koji sadrži, između ostalog, sveobuhvatnu definiciju gender nasilja i uspostavlja Agenciju za ravnopravnost spolova na državnom nivou.

5. Komitet sa zadovoljstvom prima k znanju da su nadležni sudovi države članice, kao i bivši Dom za ljudska prava za BiH, u velikoj mjeri riješili slučajeve povrata imovine izgubljene za vrijeme oružanog sukoba njihovim stvarnim vlasnicima.

6. Komitet sa razumijevanjem prima k znanju da se na entitetskom i kantonalnom nivou daje prioritet preventivnim zdravstvenim strategijama, npr. kroz obuku i promoviranje aktivne uloge porodičnih ljekara koji pružaju primarnu zdravstvenu zaštitu i obavještavaju pacijente o zdravstvenim rizicima.

C. Faktori i poteškoće koji ometaju implementaciju Pakta

7. Komitet podsjeća da država članica još uvijek trpi posljedice oružanog sukoba (1992-1995), što ometa sposobnost države članice da implementira ekonomska, socijalna i kulturna prava priznata Paktom.

8. Komitet opaža da ustavni okvir za Bosnu i Hercegovinu koji je nametnuo Dejtonski mirovni sporazum, koji dijeli državu članicu na dva entiteta (decentraliziranu Federaciju BiH koju čini 10 kantona i centraliziranu Republiku Srpsku), te jedan distrikt (Brčko Distrikt), daje ograničenu odgovornost i ovlasti Vladi na državnom nivou, posebno u području ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, te stvara složenu administrativnu strukturu, koja često rezultira nepostojanjem usklađenosti i implementacije zakona i politika koji se odnose na jednako uživanje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava za stanovnike dva entiteta, kantona u Federaciji BiH i općina istog ili različitih entiteta.

9. Komitet također opaža stalno prisustvo, na teritoriji države članice, nagaznih mina i drugih eksplozivnih ostataka rata, što u mnogim slučajevima sprječava sigurni povratak povratnika u njihove domove i na poljoprivredno zemljište.

D. Glavna pitanja koja izazivaju zabrinutosti

10. Komitet izražava svoju zabrinutost nedostatkom nezavisnosti Ureda ombudsmana BiH, na čijem su čelu politički imenovane osobe koje predstavljaju tri konstitutivna naroda države članice i koji nema jedan zajednički pristup ljudskim pravima za državu članicu.

11. Komitet također žali zbog nedostatka precedentnog prava u primjeni Pakta od strane sudova države članice.

12. Komitet izražava svoju duboku zabrinutost što povratnici, posebno oni koji su etnička manjina, često nemaju pristup socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju djece i drugim ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, čime se ometa njihov održivi povratak u njihove zajednice.

13. Komitet opaža sa zabrinutošću da implementaciju Zakona o ravnopravnosti spolova iz 2003. godine ometa činjenica da većina zakona nije usklađena sa njim, te da Agenciji za ravnopravnost spolova formiranoj po tom zakonu nedostaju potrebni finansijski i ljudski resursi za vršenje njezinog mandata.

14. Komitet je duboko zabrinut visokom stopom nezaposlenosti, posebno među mladima, ženama, posebno nositeljicama domaćinstava, siromašnim i marginaliziranim grupama kao što su osobe sa invaliditetom, Romi i pripadnici drugih etničkih manjina. Komitet je također zabrinut da je više od trećine radne snage države članice zaposleno u neformalnom sektoru.

15. Komitet opaža sa dubokom zabrinutošću da nakon privatizacije poslodavci često nisu poštivali ugovorne obaveze prema svojim uposlenicima, tj. samovoljno su otpuštali uposlenike ili im nisu na vrijeme isplaćivali plaće ili doprinose za socijalno osiguranje. S tim u vezi, Komitet također izražava svoju zabrinutost da jedinice inspekcije rada u državi članici nemaju dovoljno kadra i resursa da se djelotvorno bore protiv zloupotrebe radničkih prava.

16. Komitet izražava svoju zabrinutost što je osobama koje rade u neformalnom sektoru prijavljivanje na biro za zapošljavanje oduzeto na rok od 12 mjeseci.

17. Komitet je duboko zabrinut nedostatkom sredstava i kvalificiranog osoblja centara za socijalnu zaštitu koji su zaduženi za socijalnu zaštitu, između ostalog, djece bez roditeljskog staranja, nositeljica domaćinstava, osoba sa invaliditetom, žrtava trgovine ljudima, posebno žena i djece.

18. Komitet opaža sa dubokom zabrinutošću stepen protivrječnosti između značajnijih budžetskih alokacija za finansiranje penzija vojnih žrtava rata i uporedo niskih resursa koji se alociraju za socijalnu zaštitu, što se odražava u činjenici da, prema Zakonu o izmjenama i dopunama FBiH Zakona o socijalnoj zaštiti, civilnim žrtvama rata i porodicama sa djecom, civilne žrtve rata dobijaju samo 20 posto penzije koje dobijaju vojne žrtve rata.

19. Komitet je ozbiljno zabrinut nepostojanjem koherentne strategije koja bi dala potporu žrtvama seksualnog nasilja pretrpjenog za vrijeme oružanog sukoba 1992-1995; što su entitetski zakoni koji se odnose na civilne žrtve rata gender-neosjetljivi, te da ne pružaju odgovarajuću socijalnu zaštitu žrtvama seksualnog nasilja.

20. Komitet je zabrinut što nepostojanje međuentitetskog sporazuma o penzionim pravima, te neprovođenje od strane entiteta postojećeg međuentitetskog sporazuma o

zdravstvenom osiguranju sprječavaju mnoge povratnike koji se vraćaju iz jednog entiteta u drugi da uživaju pristup penzijama i zdravstvenoj zaštiti.

21. Komitet opaža sa zabrinutošću da, usprkos uključivanju posebnih odredbi zločina porodičnog nasilja u državni Zakon o ravnopravnosti spolova, te Krivične zakone RS-a, FBiH i Distrikta Brčko, različiti entitetski zakoni nisu usklađeni sa državnim Zakonom o ravnopravnosti spolova. Komitet je također zabrinut što se slučajevi nasilja u porodici rijetko prijavljuju policiji, što policija često nedovoljno istražuje takve slučajeve, i što zdravstvene službe nisu dovoljne da daju potporu ženama žrtvama porodičnog nasilja, te što ne nude nikakav oblik programa liječenja.

22. Komitet je zabrinut što, usprkos napretku koji je država članica napravila u borbi protiv trgovine ljudima, tj. imenovanja državnog koordinatora i među-ministarske grupe za borbu protiv trgovine ljudima, ili nedavnog usvajanja od strane Vijeća ministara Državnog akcionog plana (2005-2007), Operativnog plana i Akcionog plana protiv trgovine djecom, i dalje nedostaje kvalificiranog medicinskog i psihološkog osoblja sa dovoljnim znanjem o potrebama žrtava trgovine. Komitet je također zabrinut nepostojanjem pouzdanih podataka o broju osoba koje su predmetom trgovine.

23. Komitet je duboko zabrinut stepenom siromaštva u državi članici, posebno u ruralnim područjima i među sljedećim pojedincima i grupama: raseljene osobe, manjinski povratnici, nositeljice domaćinstava, žrtve seksualnog nasilja pretrpljenog za vrijeme oružanog sukoba, djeca bez roditeljskog staranja, starije osobe, penzioneri, osobe sa invaliditetom, Romi i pripadnici drugih nacionalnih manjina, čije specifične potrebe nisu dovoljno obrađene u Srednjoročnoj razvojnoj strategiji za 2004-2007.

24. Komitet je zabrinut nepostojanjem na državnom nivou stambenog zakona i državne stambene strategije kojima bi se rješavale stambene potrebe stanovništva. Komitet je također zabrinut nepostojanjem socijalnih stanova, posebno za osoba sa nižim primanjima, siromašne i marginalizirane grupe.

25. Komitet opaža sa dubokom zabrinutošću da su mnoga neformalna naselja u kojima su Romi živjeli prije oružanog sukoba uništena bez osiguranja odgovarajućeg alternativnog smještaja ili kompenzacije, te da mnogi Romi ne mogu imati pretenzije na svoja naselja zbog nedostatka prava zadržavanja stana u zakupu koja se odnosi na njihovu imovinu. Komitet je također duboko zabrinut visokim brojem predratnih stanara koji su deložirani iz svojih domova bez osiguranja odgovarajućeg alternativnog smještaja ili kompenzacije.

26. Komitet žali zbog velikog broja žrtava, većinom djece, protupješadijskih mina od kraja oružanog sukoba.

27. Komitet je zabrinut nepostojanjem pristupa pitkoj vodi u nekim dijelovima Republike Srpske, lošom kvalitetom vode koju imaju mnoga domaćinstva, te nedovoljnom kontrolom kvaliteta vode.

28. Komitet je duboko zabrinut praksom “dvije škole pod jednim krovom”, u kojima se zajedničke prostorije dijele ili koriste u različito vrijeme kako bi se djeca različitih etničkih grupa podučavala različitim planovima i programima, te trendom na nekim lokacijama da se grade odvojene škole za određene etničke grupe.

29. Komitet izražava svoju duboku zabrinutost činjenicom da 80 posto romske djece ne pohađa školu.

E. Sugestije i preporuke

30. Komitet preporučuje državi članici da osigura nezavisnost i nepristranost Ureda državnog ombudsmana, te da usvoji jedan zajednički pristup ljudskim pravima za državu članicu.

31. Komitet apelira na državu članicu da osigura primjenu prava iz Pakta na domaćim sudovima i skreće pažnju na Opći komentar br. 9 o domaćoj primjeni Pakta. Poziva državu članicu da u drugi periodični izvještaj uključi informacije u vezi sa precedentnim pravom u primjeni Pakta.

32. Komitet poziva državu članicu da pojača svoje napore na osiguranju održivog povratka izbjeglica u svoje domove, osiguravajući im jednako uživanje prava iz Pakta, posebno u području socijalne i zdravstvene zaštite i obazovanja.

33. Komitet traži od države članice da uključi ažurirane statističke podatke, razvrstane po starosti, etničkoj grupi, socijalnom i drugom relevantnom statusu, o zastupljenosti žena u društvenom i privatnom sektoru zapošljavanja, kao i o plaćama koje žene primaju u usporedbi sa muškarcima za isti rad.

34. Komitet preporučuje da država članica izmijeni i dopuni postojeću legislativu kako bi adekvatno odražavala i implementirala Zakon o ravnopravnosti spolova iz 2003. godine, te da poveća sredstva Agencije za ravnopravnost spolova, kako bi joj omogućila da djelotvorno kontrolira i bori se protiv diskriminacije spolova u području ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.

35. Komitet apelira na državu članicu da pojača svoje napore u borbi protiv nezaposlenosti kroz posebno ciljane programe, uključujući programe usmjerene ka smanjenju nezaposlenosti među mladima, ženama, posebno nositeljicama domaćinstava, kao i nezaposlenosti među siromašnim i marginaliziranim grupama.

36. Komitet preporučuje da država članica poduzme djelotvorne mjere kako bi osigurala da poslodavci poštuju ugovorne obaveze prema svojim uposlenicima, tj. da se uzdrže samovoljnog otpuštanja uposlenika ili neisplaćivanja na vrijeme plaća ili doprinosa za socijalno osiguranje. Komitet dalje preporučuje državi članici da osigura da jedinice inspekcije rada imaju dovoljno kadra i resursa da se djelotvorno bore protiv zloupotrebe radničkih prava.

37. Komitet preporučuje državi članici da poduzme mjere na ukidanju sankcija nametnutih osobama koje rade u neformalnom sektoru, tj. ukidanjem prijavljivanja na biro za zapošljavanje na rok od 12 mjeseci.

38. Komitet apelira na državu članicu da osigura da se odgovarajuća sredstva iz cjelokupnih resursa entiteta, kantona i općina dodijele centrima za socijalnu zaštitu, te da se poveća broj socijalnih radnika, psihologa i drugog kvalificiranog osoblja ovih centara, kako bi se bolje odgovorilo na specifične potrebe djece bez roditeljskog staranja, nositeljica domaćinstava, osoba sa invaliditetom i žrtava trgovine ljudima, posebno žena i djece.

39. Komitet apelira na državu članicu da osigura pravedniju dodjelu postojećih sredstava za socijalnu zaštitu, posebno civilnih žrtava rata, s ciljem smanjenja protivrječnosti između, između ostalog, budžeta za civilne i vojne žrtve rata.

40. Komitet podstiče državu članicu da promovira usvajanje predloženog Zakona o izmjenama i dopunama FBiH Zakona o socijalnoj zaštiti, civilnim žrtvama rata i porodicama sa djecom, koji je trenutno u parlamentarnoj proceduri u FBiH, i koji predviđa transfer budžeta za socijalnu zaštitu civilnih žrtava rata i osoba sa invaliditetom koje nisu povezane sa oružanim sukobom sa kantona na Federaciju, kako bi se ukinule nejednakosti koje su rezultat različite dostupnosti sredstava u kantonima. Također traži od države članice da osigura da vlasti FBiH prošire ovaj transfer budžeta na druge kategorije korisnika socijalne zaštite.

41. Komitet preporučuje državi članici da osigura da žrtve seksualnog nasilja pretrpljenog za vrijeme oružanog sukoba 1992-1995 dobiju status civilnih žrtava rata, da osmisle i implementiraju koherentnu strategiju na državnom nivou, kako bi se zaštitila ekonomska, socijalna i kulturna prava žrtava seksualnog nasilja i članova njihovih porodica, te kako bi se osiguralo sudjelovanje žrtava seksualnog nasilja u svim procesima donošenja odluka koje se tiču njih.

42. Komitet traži od države članice da promovira usvajanje međuentitetskog sporazuma o penzionim pravima, te da osigura provođenje međuentitetskog sporazuma o zdravstvenom osiguranju, s ciljem garantiranja pristupa penzijama i zdravstvenoj zaštiti za povratnike koji se vraćaju iz jednog entiteta u drugi.

43. Komitet apelira na državu članicu da osigura usklađivanje odredbi krivičnih zakona entiteta i Distrikta Brčko o krivičnom djelu porodičnog nasilja sa državnim Zakonom o ravnopravnosti spolova, kao i njihovu primjenu od strane sudija, tužitelja i policije. Komitet također preporučuje da država članica poduzme mjere na senzibiliziranju snaga unutrašnjih poslova i javnosti u smislu uzroka, kriminalne prirode, i specifičnih potreba žrtava porodičnog nasilja.

44. Komitet preporučuje državi članici da obučava medicinsko i psihološko osoblje centara za socijalnu zaštitu o specifičnim potrebama žrtava trgovine, te da pojača napore na uspostavljanju djelotvornog mehanizma za prikupljanje podataka o aktivnostima borbe

protiv trgovine ljudima, te traži od nje da u svoj sljedeći periodični izvještaj uključi ažurirane informacije o broju slučajeva u kojima su podignute optužnice protiv trgovaca i policajaca uključenih u trgovinu, te o izrečenim kaznama.

45. Komitet apelira na državu članicu da u rješavanju pitanja siromaštva prioritarno osigura pružanje odgovarajuće socijalne pomoći pojedincima i grupama koji žive ispod linije siromaštva; da se učinak zakona i politika na ekonomska, socijalna i kulturna prava takvih pojedinaca i grupa procjenjuje na osnovu redovno ažuriranih podataka, razvrstanih po spolu, starosti, etničkoj pripadnosti, socijalnom statusu i drugim relevantnim kriterijima, te da se s tim ciljem usvoje i provedu djelotvorni kontrolni mehanizmi. U tom pogledu Komitet upućuje državu članicu na izjavu koju je Komitet usvojio 4. maja 2001. o Siromaštvu i Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

46. Komitet preporučuje državi članici da usvoji na državnom nivou stambeni zakon i državnu stambenu strategiju kojima bi se rješavale stambene potrebe stanovništva. Komitet također preporučuje da država članica dodijeli dovoljna sredstva za osiguravanje socijalnih stanova, posebno za osobe sa nižim primanjima, siromašne i marginalizirane grupe.

47. Komitet apelira na državu članicu da osigura pravo Romima na povrat svoje predratne imovine, garantira prava zadržavanja stana u zakupu stanovnicima romskih naselja, te osigura odgovarajući alternativni smještaj ili kompenzaciju Romima i predratnim stanarima koji su deložirani iz svojih naselja i domova, u skladu sa Općim komentarom Komiteta br.7.

48. Komitet poziva državu članicu da nastavi svoje napore i da traži dalju međunarodnu pomoć za uklanjanje protupješačkih mina na svim dijelovima njezine teritorije.

49. Komitet podsjeća državu članicu na obavezu da osigura pristup sigurnosti pitke vode u ili u neposrednoj blizini svakog domaćinstva. Poziva državu članicu da identificira raščlanjene pokazatelje i odgovarajuće nacionalne referentne podatke u vezi sa pravom na vodu, u skladu sa Općim komentarom Komiteta br.15 o pravu na vodu, te da u svoj sljedeći izvještaj uključi informacije o procesu identificiranja takvih pokazatelja i referentnih podataka.

50. Komitet apelira na državu članicu da osigura da se prestane sa praksom “dvije škole pod jednim krovom”, te gradnjom odvojenih škola za djecu pripadnika različitih etničkih grupa. Komitet preporučuje da država članica spoji i podučava jedan plan i program u svim razredima, bez obzira na etničko porijeklo, te traži od nje da u svom sljedećem izvještaju izvijesti o svim koracima u tom pogledu.

51. Komitet apelira na državu članicu da promovira jednak pristup romske djece osnovnom, srednjem i tercijarnom obrazovanju, npr. kroz dodjelu stipendija i refundiranje troškova za udžbenike i troškove putovanja u školu, te da pažljivo kontrolira pohađanje škole od strane romske djece.

52. Komitet traži od države članice da proslijedi ove Zaključne napomene svim nivoima društva, te da u svom sljedećem izvještaju obavijesti Komitet o svim koracima poduzetim na provođenju preporuka sadržanim u njima. Također podstiče državu članicu da angažira nevladine organizacije i druge članice civilnog društva u procesu rasprava na državnom nivou prije dostavljanja sljedećeg periodičnog izvještaja.

53. Konačno, Komitet traži od države članice da dostavi svoj sljedeći periodični izvještaj do 30. juna 2010.godine.
